

Cilt: 17 SAYI: 2 ŞUBAT 1989

**Türk
sanayicileri
ve
işadamları
derneği**

görüŖ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) ŞUBAT 1989
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Cem Boyner*

Yazı İşleri Müdürü :
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan :
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu :

Bu Sayıda :

Nilgün Demirtaş
Ayda Alpat
Avni Demirci
Taylan Kovanlıkaya

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabılır. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres :
Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tlf : 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer :
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 152 11 00 / 5 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler.....	4
1989'a Girerken Türk Ekonomisine Bir Bakış.....	11
1989'da Ekonominin Yönetimiyle İlgili TÜSİAD Önerileri.....	19
1993 - Avrupa'da Yeni Bir Demokrasinin Başlangıcı.....	22
Avrupa'da Şirket Devirleri.....	26
İlaç Dış Ticaretimiz.....	33
Çin'de Liberal Reform.....	36

TÜSİAD'dan Haberler

TÜSİAD 19. Olağan Genel Kurul toplantısı 20 Ocak 1989 günü yapıldı. Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök tarafından açılan toplantıda saygı duruşunda bulunuldu ve İstiklal Marşı dinlendi.

Kongre Divan Başkanlığına Ahmet Aydın Bolak, Başkan Vekilliğine Necmettin Gökçe, Katipliğe Selim Yaşar seçildiler.

Başkan Ömer Dinçkök'ün konuşmasının ardından Yüksek İstişare Konseyi Başkanı Sakıp Sabancı bir konuşma yaptı. Daha sonra 1988 yılı Faaliyet Raporu, Denetçiler Raporu ve 1988 Bütçe sonuçlarının oya sunulup kabul edilmesinden sonra Yönetim Kurulu ve Denetçiler ibra edildi. 1989 Programı ve bütçesinin de okunup kabulünden sonra dernek organlarının seçimine geçildi. Yeni seçilen Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, Haysiyet Divanı ve Yüksek İstişare Konseyi üyelerinin isimleri aşağıda gösterilmiştir.

Yönetim Kurulu, Genel Kurul'dan sonra yaptığı ilk toplantıda Cem Boyner'i Baş-

kan, Bülent Eczacıbaşı ve Halis Komili'yi Başkan Yardımcısı, Güler Sabancı'yı muhasip üye seçti.

Genel Kurul münasebetiyle verilen öğle yemeğine Güney Kore Büyükelçisi Myung Ha Chang katıldı ve ilginç bir konuşma yaptı.

Yönetim Kurulu Üyeleri:

Cem Boyner	(Başkan)
Bülent Eczacıbaşı	(Başkan Yardımcısı)
Halis Komili	(Başkan Yardımcısı)
Güler Sabancı	(Muhasip Üye)
Vural Akışık	(Üye)
Yıldırım Aktürk	(Üye)
Ersin Faralyalı	(Üye)
Haluk Özsaruhan	(Üye)
Yüksel Pulat	(Üye)
Erkut Yucaoğlu	(Üye)
E.İhsan Özol	(Üye, Genel Sekreter)

Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri:

Halil Bezmen	Selim Yaşar
Sinan Tara	Şadi Gücüm
Tevfik Özakat	Necati Arıkan
Pınar Kılıç	Nuri Akın
Mustafa V.Koç	Nuri Çolakoğlu

Denetleme Kurulu Asil Üyeleri:

**İnan Kıraç
Üzeyir Garih
Ali Mansur**

Denetleme Kurulu Yedek Üyeleri:

**Hüseyin Bayraktar
Oğuz Dağdelen
Fethi Tanalay**

Haysiyet Divanı Asil Üyeleri:

**Şahap Kocatopçu
Mehmet Şuhubi
Rüştü Akın**

Haysiyet Divanı Yedek Üyeleri:

**Hulusi Çetinoğlu
Fuat Bezmen
Mehmet Huntürk**

Yüksek İstişare Konseyi

Vehbi Koç* (Onursal Başkan)
Nejat F. Eczacıbaşı* (Onursal Başkan)

Sakıp Sabancı* (Başkan)
Rahmi M. Koç* (Başkan Yrd.)
Feyyaz Berker* (Başkan Yrd.)
Melih Özkat (Başkan Yrd.)
Ali Mansur (Sekreter)
Nuri Çolakoğlu (Sekreter)

Eli Acıman Şakir Eczacıbaşı
Necati Akçağlılar Tevfik Ercan
Öner Akgerman İhsan Erez
Haydar Akın Mümin Erkunt
Rüştü Akın Bahri Ersöz
Sedat Aloğlu Sinasi Ertan
Hüseyin Bayraktar İ. Şevki Figen
Fuat Bezmen Üzeyir Garih
Halil Bezmen Muzaffer Gazioğlu
Dinç Bilgin Necmettin Gökçe
İbrahim Bodur Nihat Gökyiğit
Aydın Bolak Emre Gönensay
Osman Boyner Erdoğan Gönül
Fred Burla Hasan Güleşçi
Oğuz Dağdelen Vitali Hakko
Ömer Dinçkök* Kemal Haraççı

Mehmet Huntürk	Ergün Özakat
Kemal Ilıcak	İsmail Özdoğuran
Turgut Işık	Ahmet Özköseoğlu
Fahir İkkel	Raşıit Özsaruhan
Jak Kamhi	Hüsnü Özyeğin
Tahsin Karan	Can Paker
Oğuz Karahan	Kamran Sertel
Demir Karamancı	Ayhan Şahenk
Hasan Karamehmet	Mehmet Şuhubi
Nail Keçili	Fethi Tanalay
Can Kıraç	Sabri Tanık
İnan Kıraç	Ziya Tansu
Asım Kocabıyık	Şarık Tara
Şahap Kocatopçu*	T.Güngör Uras
Nurettin Koçak	Sabri Ülker
Ali Koçman*	İbrahim Üzümcü
Ünal Korukçu	Özdemir Yayar
Ali Nail Kubalı	Selçuk Yaşar
Halit Narin	Selman Yaşar
Ali Nizamoğlu	Memduh Yaşa
Talat Orhon	Atilla Yurtçu

Konsey Danışman Üyeleri:

Nuh Kuşçulu	Dündar Soyer
Nurullah Gezgin	Korkut Özal
Nejat Basmacı	Ayhan Ünler

* Tabii Üye

Başkan Ömer Dinçkök Japon İmparatoru Hirohito'nun ölümü nedeni ile Japon Konsolosluğu'nda 11-12 Ocak 1989 tarihinde açılan defteri imzaladı.

* * *

Başkan Ömer Dinçkök 12 Ocak 1989 tarihinde Türkiye'nin İngiltere Büyükelçisi Nurver Nureş ile iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri konu alan bir görüşme yaptı.

* * *

Başkan Ömer Dinçkök 16 Ocak 1989 tarihinde Fransa Büyükelçisi Eric Rouleau ile görüştü.

* * *

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Cem Boyner Paris Match Dergisi'nden yetkililer ile derginin yayımlayacağı İstanbul eki ile ilgili olarak 23 Ocak 1989 tarihinde bir ön görüşme yaptı.

* * *

Çin Halk Cumhuriyeti'nin İstanbul Konsolosu Wu Keming 25 Ocak 1989 tarihinde

de TÜSİAD'ı ziyaret ederek Başkan Cem Boyner ve Genel Sekreter E.İhsan Özol ile iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler ile ilgili bir görüşme yaptı.

* * *

TÜSİAD Genel Sekreteri E.İhsan Özol 5 Ocak 1989 tarihinde İsrail Konsolosu Eli Levi ile bir görüşme yaptı.

* * *

TÜSİAD Genel Sekreteri E.İhsan Özol 10 Ocak 1989 tarihinde TBMM'de Türkiye AT Karma Parlamento Komisyonu Hazırlık Toplantısı'nın ilkinde katıldı.

* * *

Çin Halk Cumhuriyeti'nin İstanbul Konsolosluluğunda görevli ticari ataş Li Wei 30 Ocak 1989 tarihinde TÜSİAD'ı ziyaret ederek Genel Sekreter E.İhsan Özol ile görüştü.

* * *

Avustralya Ticaret Ataşesi Dermot A. McManus 30 Ocak 1989 tarihinde TÜSİAD'ı ziyaret ederek Genel Sekreter E.İhsan Özol ile görüştü.

1989'a Girerken Türk Ekonomisine Bir Bakış

Bir ülkenin izlediği ekonomi politikasının amaçlarından beş tanesi bilim adamlarınca genel bir kabul görmüştür. Bu beş amaç büyüme hızı, istihdam, fiyat istikrarı, dış ticaret ve cari işlemler bilançolarında denge ve gelir dağılımı ile ilgilidir.

Sadece, sağlam finansman kaynaklarına dayanan ve istikrar içinde uygulanan bir ekonomi politikası bu beş amacı birarada gerçekleştirebilir. Türk ekonomisi 1988 yılı sonu itibariyle bu beş amacı birarada gerçekleştirme konusunda başarılı değildir. Yüksek büyüme ve bununla ilgili olarak nispeten yüksek bir istihdam artışı sağlanmıştır. Ticaret bilançosu açıkları değişmemiş, fakat toplam ticaret hacminin ve GSYİH'nin oranı olarak azalmıştır. Geriye kalan iki amaçta ise açık başarısızlık göze çarpmaktadır. Fiyat istikrarı sağlanamamış, 1987 yılının Mart ayından

1988 yılı sonuna kadar yirmiiki aydan beri enflasyon önemli oranlarda bir hızlanma göstermiştir. Gelir dağılımındaki eşitsizlikler ise enflasyonun hızlanmasına paralel olarak artmıştır.

1986 yılında yüzde 8.1 ve 1987 yılında yüzde 7.4 gibi yüksek düzeylerde oluşan büyüme hızı, 1988 yılında yüzde 5.2'ye düşmüştür. Aynı şekilde geçen yıl reel olarak yüzde 4.8 artan kişi başına düşen GSMH, 1988 yılında sadece yüzde 2.6 artış göstermiştir.

DİE'nin ikinci tahminine göre 1988 yılında tarım dışında diğer tüm sektörlerin büyüme hızlarında gerilemeler olmuştur. Sanayinin büyüme hızı yüzde 9.7'den yüzde 5.6'ya, inşaatınki yüzde 6.7'den yüzde 4.2'ye gerilemiş ve GSMH büyüme hızı yüzde 7.4'ten yüzde 5.2'ye düşmüştür.

Özel sektör yatırımlarının toplam sabit sermaye yatırımları içindeki payı dokuz yıldanberi ilk defa 1988 yılında yüzde 50.0 sınırını aşarak yüzde 51.7 olarak belirlenmiştir. Artışın daha çok konut yatırımlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. 1981-1985 arasında GSMH'nin yüzde

2.3'ünden ibaret özel sektör konut yatırımları 1988 yılında yüzde 6.19'a, geçmiş dönemlerin en yüksek oranına yükselmiş bulunmaktadır. Özel sektörün prodüktif yatırımları ise 1981-1985 döneminde GSMH'nın yüzde 5.6'sından 1988'de yüzde 6.71'ine yükselmiştir.

DPT verilerine göre son üç yılda istihdamda olumlu gelişmeler olmuştur. 113 bini sanayide, 220 bini hizmetlerde olmak üzere yılda 333 bin kişiye istihdam sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu rakamın 1988 yılında 343 bin olarak belirlenmesi beklenmektedir.

Enflasyon toplam talepten ve toplam arzdan kaynaklanmaktadır. Ayrıntılı çalışmalar olmamakla beraber bu iki enflasyon kaynağının eşit ağırlıkta olduğunu farzedebiliriz. Hem toplam arz, hem toplam talep bakımından enflasyon sorumluluğunun önemli bir kısmını kamu sektörü taşımaktadır. Toplam talep bakımından talep enflasyonu kamu açıklarının emisyon ve borçlanma ile finanse edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Kamu açığının enflasyon üzerinde bir de dolaylı etkisi olmaktadır. Kamu sektörünün, merkezi hükümet, mahalli idareler ve KİT'ler olarak aşırı borçlanması faiz oranlarını yükseltmiş ve enflasyonun şiddetlenmesine bu yoldan da katkıda bulunmuştur. Faiz oranlarının yükselmesi toplam arz cephesini de olumsuz etkilemiş, özel sektörün borçlanma olanaklarını kırmış, özel sektör yatırım eğiliminin gerçekleşmesini büyük çapta daraltmıştır.

Kamu tasarrufunun 1988 yılında sabit fiyatlarla yüzde 14.6 azalması, kamu tüketiminin yüzde 3.7 oranında artması, ancak kamu kesimi yatırımlarının yüzde 16.1 azalması sebebiyle kamu tasarruf açığının reel olarak yüzde 18.8 oranında daralması beklenmektedir.

1987 yılında yüzde 8.2 olarak gerçekleşen toplam kamu kesimi finansman açığının GSMH'ya oranının 1988 yılında program hedefi olan yüzde 6.0'ın üzerinde, yüzde 6.8 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

1987 yılında yüzde 4.4 olarak gerçekleşen konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranı-

nın 1988 yılında yüzde 2.8'e indirilmesi hedeflenmişti. Ancak, gerçeğe tahminleri bu oranın hedefi çok aşarak yüzde 4.0 düzeyine ulaşacağını göstermektedir.

1988'in ilk on-onbuçuk aylık döneminde temel parasal değişkenlerde gözlenen gelişmeler şöylece özetlenebilir:

– Mevcut para politikası çerçevesinde önemli bir yer teşkil eden rezerv para 1988'in yaklaşık ilk 10.5 ayında geçen yıla oranla daha hızlı bir genişleme gösterdi. Buna karşın, tedavüle çıkan para miktarı 1988'in ilk on ayında 1987'ye oranla daha yavaş bir artış sergiledi. Vadeli mevduattaki hızlanmaya paralel olarak M2 para arzı yüzde 41.0, M3 para arzı da yüzde 42.0 civarında genişledi.

– Vadesiz mevduat geçen yıla oranla yavaşlarken, vadeli mevduatta amaçlanan doğrultuda bir hızlanma sağlandı; vadeli tasarruf mevduatı 1987'nin ilk on ayında yüzde 20.8 gibi düşük bir oranda büyürken 1988'in ilk on ayında yüzde 75.5 artış kaydetti.

– Toplam kredi stoku 1988'in ilk on ayında geçen yıla oranla daha yavaş bir genişleme sergiledi. Toplam kredi stokundaki artış büyük ölçüde banka kredilerindeki artıştan kaynaklandı.

– Bankalar ve diğer mali aracı kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilen menkul kıymet satışları 1988'in ilk dokuz ayında geçen yılın aynı dönemine oranla yüzde 150 civarında artış gösterdi. Toplam menkul satışlarının yüzde 88.5'inin sadece devlet tahvili ve hazine bonolarından oluşması, kamunun, sermaye piyasasında tekelci konumunu devam ettirdiğini göstermektedir.

1986 yılında oluşturulan interbank (bankalararası) para piyasasında oluşan faiz oranları 1988 yılı boyunca banka kesimindeki kısa vadeli (hatta günlük) likidite eğilimlerini büyük ölçüde yansıtır mahiyettedir.

Bankalar ve diğer mali aracı kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilen menkul kıymet satışları 1988'in ilk on ayında geçen yılın aynı dönemine oranla önemli artış kaydetmiştir. Ekim 1988 itibariyle menkul kıymetlerin alım satımına yetkili 45 banka ve

16 aracı kurum tarafından gerçekleştirilen satışlar ilk dokuz ayda 1987'nin aynı dönemine oranla yüzde 154 civarında artışla 10 trilyon 108 milyar 948 milyon TL.sı düzeyine ulaşmıştır.

Toplam menkul kıymet satışlarının yaklaşık yüzde 94.0'nun bankalar, yüzde 6.0'nun da diğer aracı kurumlarca gerçekleştirilmiş olması, bankaların bu piyasanın hemen tümüne hakim olduklarına işaret etmektedir.

1989 yılı program hedeflerine göre ihracat 12.5 milyar dolar, ithalat 16.3 milyar dolar ve dış ticaret açığı da yaklaşık 3.8 milyar dolar olacaktır. Görünmeyen işlemlerin, bu açığı kapatıp hatta fazlalığa dönüştürmesi ihtimali vardır.

Bu hedefler 1988 yılı gerçekleşme tahminlerine dayanmaktadır. Yapılan tahminlere göre yıl sonunda ihracat 11.5 milyar dolara, ithalat 15.2 milyar dolara dış ticaret açığı 3.7 milyar dolara ulaşacaktır. Transit ticaret ve navlun sigorta ödemeleri dahil edildiğinde dış ticaret açığının 2.9 milyar dolara düşmesi beklenmektedir.

Tahminler gerçekleştiği takdirde, 1989 yılı hedefleri ile 1988 yılı sonuçları tutarlı görünmektedir.

1988 yılında dış ticaret açığının daralması, ihracat içinde sanayi mallarının payı ile ihracatın ithalatı karşılama oranının yk-selmesi gibi olumlu gelişmelerin yanısıra, cari işlemler dengesinin onbeş yıl sonra ilk kez fazlalık vermesi memnuniyet verici bir gelişmedir.

Bu sonucu yaratan nedenler ihracattaki artışın yol açtığı dış ticaret açığındaki daralma ve başta turizm gelirleri olmak üzere görünmeyen işlem gelirlerindeki hızlı genişlemedir. 1989 yılında da bu olumlu gelişme devam ederse, dış borçlanma gereği mte vazı ölçüde de olsa azalabilir. Nitekim 1989 yılı için öngörülen dış borç hedefleri bu tahmini doğrulamaktadır.

Kaynak, TUSİAD, 1989 Yılına Girerken Türk Ekonomisi

1989'da Ekonominin Yönetimiyle İlgili TUSİAD Önerileri

1. Ekonominin dışa açılmasına paralel olarak ekonomik yönetimin de özel sektöre açılması şarttır. Bu cümleden olmak üzere iş hayatını ilgilendiren yasaların TBMM'ne sunulmadan, kararların ise kesinleşmeden önce AT ülkelerinde olduğu gibi konu ile ilgili özel sektör kuruluşlarına açıklanarak görüşlerinin alınması usulünün bir prensip haline getirilmesi uygun olur. Piyasa ekonomisinin bir uyum ve ikna düzeni olduğu, ani zorlamalara ve sürprizlere müsait olmadığı hatırlanmalıdır.

2. Topluma ait ekonomik bilgi ve istatistikler, özellikle konjonktürle ilgili gelişmeler, kamuoyundan ve özel sektör kuruluşlarından esirgenmemeli ve eşit rekabeti sağlamak için bütün basına ve ilgililere aynı anda açıklanmalıdır. Özel sektörün aydınlatılması, yönlendirilmesi, doğru karar almasını sağlamak üzere kendisine mümkün merteye bol bilgi aktarılmalıdır.

3. Hızlı kalkınma için enflasyonun sürdürülmesi için bilimsel bir zorunluluk yoktur. Kaldı ki, sanayi ve iş hayatının sağlıklı gelişmesi ve orta sınıfın takviyesi için fiyat istikrarının devam etmesi ilk şarttır.

4. Türk Lirasının iç ve dış değerinin istikrarı için gerekli moneter tedbirleri zamanında almak TC Merkez Bankası'nın temel görevleri arasındadır. Bu amaçla TC Merkez Bankası yönetiminin günlük siyaset dışında tutulması ve özerk bir statüye kavuşturulması düşünülmelidir.

5. Serbest teşebbüs, rekabet ve fırsat eşitliğini engelleyen kamu ve özel sektör tekelleriyle mücadele etme ve sermaye, mal, hizmet ve işgücü piyasalarını oluşturarak etkinlikle çalıştırma devletin esas görevleri arasındadır.

6. Her türlü fiyat ve gelirler eşit rekabet koşulları içinde piyasada oluşmalı ve uygulanan ekonomi politikaları kesinlikle girişimciler arasında ayrıcalık yaratmamalıdır.

7. Devlet bütçe ve gelirlerini en etken biçimde ve tasarrufla yönetme, bütçesini dengeleme hükümetlerin esas görevidir. Genel ekonomik dengenin bozulmaması için hükümetin, KİT'ler ve mahalli idare-

lerde de aynı esasların titizlikle uygulanmasını sağlaması lazımdır. Özellikle, yatırım hedeflerinin gerçek kaynaklar sağlanmadan enflasyonist araçlarla mütemadiyen arttırılması AT ile bütünleşme sürecini geciktireceği gibi piyasa ekonomisinde bugüne kadar sağlanan ilk aşamayı da olumsuz olarak etkileyebilir.

8. Daha etken bir bütçe yönetimi için kamu kurumlarında sıfır tabanlı bütçe, vergilerde daha yaygın gelir vergisi uygulamaları yürürlüğe konulmalıdır. Vergi toplanması ve denetimini en az masrafla sağlayan serbest mali müşavirlik kurumunun batıda olduğu gibi, ülkemizde de en kısa zamanda organize edilmesi lazımdır.

9. Bütçe prensiplerine aykırı bulunan ve yaygın hale getirilen fon uygulamalarına son verilmelidir.

10. Avrupa Topluluğu ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da istişari nitelikte ve yüksek seviyede bir "Ekonomik ve Sosyal Konsey" kurulması orta vadede piyasa ekonomisi hedeflerine ulaşılması ve özellikle ekonomik istikrarın tesisi açısından yararlı olacaktır.

1993-Avrupa'da Yeni Bir Demokrasinin Başlangıcı

"Tek Senet", "Tek Pazar" kavramı birçok değişiklikler doğuracaktır. Gündemde yeni bir demokratik yapının tanımlanması vardır. Ekonomik ve sosyal yükler, zorunlu bir geçiş dönemi, puslu günlerin habercisi gibidir.

Homojen bir Avrupa pazarı görüntüsü henüz tartışmalıdır. Avrupa çoğu kez büyük bir pazar olarak sunulmakla beraber bazı kuşku ları da beraberinde getirmektedir. Avrupa'ya yeni bir gözle bakmak çeşitli çevrelerde tedirginlik yaratmaktadır. Tek pazar, Topluluğun bir niteliği gereği ortaya çıkan bir sonuç değildir. Esas olan, Avrupa'nın dünyadaki yerinin pekiştirilmesidir. Ancak, bu olay son derece zor bir görevdir. Avrupa kendini bazı sıkıntıların içinde bulacak, ekonomik ve sosyal hayat-taki sorunlar yanında işsizlik daha da artacaktır.

Her ülke bu sorunların kendisinden çok başka ülkelerde olmasını temenni etmektedir. Şimdiden söylenebilirki bu sorunların yükünü çekmeden yine eşitsiz bir uy-

gulama ortaya çıkacaktır. Sosyal baskılar politik demeçlerin niteliğinin değişmesine yol açacaktır.

"Gelecek Avrupa'da" gibi politik formüller "İşsizliğin artması Avrupa yüzünden" gibi formüllere dönüşecektir. Ekonomik ve sosyal kargaşalar yabancılara dışlama hareketlerinin (Gerek Topluluk içi gerek Topluluk dışı) giderek artmasına ve peygamber geçinen kişilerin ortaya ilginç fikirler atarak popüler duruma gelmelerine neden olacaktır.

Avrupa ile ilgili olarak 10 veya 20 sene sonrası için bir tahminde bulunmak hemen hemen imkânsız gibidir. Orta vadede karışıklıkların giderilmesi için alınan idari önlemler, yeni yapılanmanın önemini gizlememelidir.

Politik alanda Avrupa'da "Merkezileşme" çekişmesi nasıl halledilecektir? "Brüksel" gelecekte giderek artan bir güce mi sahip olacaktır? Avrupa Topluluğu kuruluşları gittikçe daha otoriter bir merkez haline dönüşecek midir? Bu soruların yanında yeni başka sorular da ortaya çıkmaktadır. Ne gibi ayrılış savaşları başlayacaktır. Bu ayrılıkçı hareketler nasıl halledilebilecektir?

Avrupa kuruluşları yeni bir otorite formülü bulmaya çalışırken, şu anda sadece ekonomik yasaları koyan kuruluş niteliğindedirler. Bu rol Adalet Divanı tarafından gerçek bir adli güce dönüşmektedir. Bu gelişme sürecinde yeni bazı alışkanlıklar ortaya çıkmaktadır. Ulusal politik güçler, Topluluğun bu yeni şekli karşısında konumlarını belirlemede zorlanmaktadır. Zira 10 sene sonra ekonomik ve politik görünümün nasıl olacağını tahmin etmek güçtür. Her ülkede sosyal, politik ve ekonomik alanda iş başında olan güçlerin, Avrupa içi ve Avrupa'nın dünya ile olan ilişkilerine etkisini şimdiden saptamak için doğru bir tahminde bulunmak gerekmektedir. Ekonomik planda ise seçimlerin şimdiden yapılması gereklidir.

Avantajlar gerek Avrupa içinde gerekse dünyanın diğer ülkeleriyle olan ilişkilerde en iyi şekilde kullanılmış olacaktır.

Teşebbüslerin rolü belirleyici olacaktır. Şirketlerin iş birliği, uygun olan yeni beceri alanları yaratmadaki, yeni değerler bulmadaki, yeni adamlar yetiştirmekteki yetenekleri, Roma Anlaşması'nın amaçlarını sürdürmeyi ya mümkün kılacak yada kılamayacaktır.

Nihayet sosyal davranışlardaki gelişmeler çakışacaktır. Almanya'daki bir banka hesabına sahip olunması İngiliz sigorta şirketine bağlı olunması olayı, yada ECU'lerle dolu bir para cüzdanı sahibi olunması acaba davranışları nasıl etkileyecektir?.

Bir Japon arabasına sahip olmak, Alman ilaçları kullanmak, Amerikan malı bir manyetoskop kullanmaktan daha çok etkileyici olacak mıdır?. Bu soruya hayır denebilir. Buna karşılık, kuvvetli bir sendika da direkt bir Avrupa'lı olarak sandalye sahibi olma, Avrupa yargı gücüne sık sık sahip olma, gerçek güce sahip Avrupa'lı parlamenterleri seçme, daha geniş açık bir "bakışa" yardımcı olabilir.

Büyük bir "Avrupa'da" ulusal hükümetler bölgelerden ve bunların A.B.D.'de ya da Federal Almanya'da olduğu gibi kendi kişiliklerine (identite) sahip olmalarından korkmaktadırlar.

Gerçekten birleşmiş bir Avrupa 1992 için imkânsızdır. Fakat, süreç işlemeye başlamıştır. Daha çok hayaller üzerinde olmakla beraber gerçek gelişmeler de bu süreci başlatmıştır. Bir kaç sene içinde olayın tamamlanacağını düşünmek son derece yersiz olur.

Avrupa'da Şirket Devirleri

Geride bıraktığımız on yıllık sürede, şirket devirleri (takeovers) Avrupa iş dünyasının en hakim özelliği haline geldi. Bu gün artık şirketlerin büyüme kavgasının devam edip etmeyeceği tartışılmıyor. Tartışılan konu, bu kavganın ne kadar hızlı ve hangi kurallara göre devam edeceğidir.

Avrupa'daki birleşmelerin (mergers) çoğunluğunun ev sahibi ülkenin sınırları içinde veya bir ABD'li ortakla birlikte gerçekleştirildiği, 1992 süreci hızlanırken "Avrupa-aşırı" devralmaların da bir patlama göstereceği tahmin edilmektedir.

Avrupa Komisyonu'na göre AT kökenli şirketleri kapsayan büyük birleşmelerin sayısı 1983-87 mali yılları arasında neredeyse üçe katlandı. Topluğun en büyük 1000 şirketi arasındaki - ki bunların cirosu toplam 1 milyar ECU'yu aşmaktadır - devirlerin sayısı 1986'da % 17, 1987'de % 27 artmış, 1988'in mevcut rakamlarına göre

bu oran daha da yükselmiştir. Bu şirketlerin yaptıkları işlemlerin fiili adedi 1987'de 708'den 1988 sonunda 900'ün üstüne çıkacaktır.

Birleşme ve devirlerdeki artışın daha da hızlanması beklenmektedir. Bazı yerlerde artış şimdiden zig-zaglar çizmektedir. En büyük üç AT üyesi ülkede - İngiltere, Fransa ve Almanya -1987'deki şirket devirlerinin önceki yıla göre % 45 artarak 3400'ü aştığı tahmin edilmektedir. Tempoda bu yıl da bir yavaşlama yoktur.

İngiltere'de 1988'in ilk çeyreğinde bu tür muameleler 1987'nin aynı dönemine göre % 88 - değer olarak % 2110 - artış göstermiştir. Diğer Avrupa ülkelerinde de aynı hız devam etmektedir. 1988'in ilk yarısında 20 milyar ECU değerinde sınırötesi muamele gerçekleştirilmiştir.

Şirket devrindeki artışın çeşitli sebepleri vardır:

— Sınırların açılması, başarısız firmaların yetersiz bir rekabet ortamında yaşamlarını sürdürmelerine yol açan himayeci milli politikaların sonu demek olacaktır. Bu han-

tal ve rahat şirketler, kolay hedefler haline gelecektir.

– Tek Pazar programı ve iş dünyasının daha yaygın bir şekilde bütünleşmesi, Avrupalı şirket yöneticilerini daha yüksek uluslararası düzeylere ulaştırma yollarını aramaya itmektedir.

– Avrupa finans piyasalarının aşamalı olarak liberalleştirilmesi, büyümek isteyen kişi veya firmaların iddialı satınalma stratejilerini finanse etmek için gerekli finansal işlemleri kolaylaştırmaktadır.

– ABD, Japonya ve AT dışı Avrupa ülkelerinin firmaları 1992 ile gelecek şiddetli rekabete hazırlıklı olmak istemektedirler. Avrupa'da şirket satınalmaları da bunlar için en öncelikli yol olarak görünmektedir.

Birleşme ve satınalmalar, bir çok uzman ve yönetici tarafından "Avrupa'nın serbest piyasa temeli üzerinde bütünleşmesi" olarak görülmektedir. Bu kişiler, aynı zamanda oyunun kurallarının hem Avrupa düzeyinde, hem de ulusal düzeyde yetersiz olduğunu, yahut adaleti ve açıklığı sağla-

yacak bir tutarlılıktan ve benzerlikten uzak olduğunu söylemektedirler. Satılma çabaları, yahut istenmeyen bu tür teşebbüslere karşı koruma duvarları inşa etme sırasında Avrupa'lı şirketlerin kısa vadeli kazançları için uzun vadeli çıkarlarını feda ettikleri endişesi yaygındır.

Yine de bu yeni oluşumun eski tarz ekonomik planlama anlayışlarını ve ulusal korumacılığı sarsarak Avrupa işdünyasına yeni bir ufuk açtığı söylenebilir. Bu trend, hırslı, evrensel bir Avrupa yönetici sınıfının gelişmesine yol açtı; enerjik ve daha modern bir yönetim tarzının gelişmesine yardım etti ve Avrupa'nın ABD, Japonya ve Uzak Doğu'nun yeni ekonomik güçleri ile rekabet edebilme yarışına hız ve kalite kazandırdı.

Alman Sanayi Federasyonu'nda sınai rekabet uzmanı olan Heinrick Hözler, birleşmelerin arttığını, çünkü Avrupa iç pazarı için çok fazla sayıda işletme biriminin olduğunu söylemektedir. Mesela İtalya'da, Fiat ve Olivetti gibi büyük kamu şirketlerini bir tarafa bırakırsak geriye binlerce küçük ve orta boy firma kalır. Çoğu zaman başarılı olsalar da konsantrasyon ek-

sikliği bunları satınalmalara karşı özellikle güçsüz hale sokmaktadır.

Sadece elektronik sanayiinde belli bir aşamaya gelmiş bulunan konsantrasyon süreci, yalnızca iki veya üç büyük firma kalıncaya kadar devam edecektir. Tekstil, gıda, banka ve sigorta, kağıt ürünleri, inşaat ve pazarlama da birleşme ve satınalmaların en fazla görüleceği alanlar olacaktır.

Otomobil sanayiindeki bağımsız küçük firmalar da - Porsche ve BMW gibi - muhtemel hedefler arasında yer almaktadır. "1992'ye geldiğimizde iç pazar kavramı tamamen ortadan kalkacaktır" diyor, Roma LUISS Üniversitesi'nden Carlo Scognamiglio. Bu da, araba yapımcısı Fiat gibi bir çokuluslu firmanın halen İtalya iç pazarında % 60 olan payının Avrupa iç pazarında % 14 civarına inmesi demektir.

Bu şartlar altında ve şimdiye kadar korunan ulusal pazarların 1992'den sonra şiddetli bir rekabet ortamına girmesi karşısında, Fiat, rekabet edebilirliğini sürdürebilmek için "Pazar payını yeniden oluşturmak" ve yeni işlere girerek ürün çeşitlenmesi yapmak zorunda kalacaktır. Bu da daha fazla birleşme demektir.

Bu teşebbüslerin en çok rastlandığı alanların başında "büyümeye mecbur" sektörler olan banka ve sigortacılık gelecektir. Şimdiden konsolidasyon yolunda epey mesafe alınmıştır. İspanya, Belçika, Almanya, Fransa ve İtalya'da banka birleşmeleri veya satınalmaların bir çok örneğini son yıllarda görüyoruz.

Bir çok gözlemci, azınlık hisselerinin elde edilmesi yoluyla ortaklıkların en yaygın uygulama olduğuna ve yaygınlaşmaya devam edeceğine inanmaktadır. Bu yöntemler şirketlerin birlikte faaliyet göstermesine ve tam bir birleşmenin sancılarını yaşamadan yeni pazar payları edinmesine imkân vermektedir.

AT pazarının ümit verici olması, Topluluk dışı ülkelerin Topluluk'taki potansiyel birleşmelere giderek artan bir ilgi göstermelerinin arkasındaki sebeptir. Bir çok Avrupa'lı ve yabancı gözlemci, büyük ABD ve Japon çokuluslu firmalarının Avrupa Tek Pazarı'na yönelik çabalarında başarılı olacaklarına, çünkü öteden beri Avrupa'yı tek bir ünite olarak gördüklerine inanmaktadır.

Fakat yabancılar, aynı zamanda 1992'nin Avrupa'yı güçlü bir kale haline getireceğinden de korkmaktadırlar. Sonuç olarak, AT kökenli firmalara ABD ve Japonya gibi üçüncü ülkelerden kaynaklanan uluslararası ilgi 1987'de ikiye katlanmış olup bu yıl bu ilginin daha da artması beklenmektedir.

Komisyonun en son yayınladığı rekabet raporu, bunun, Amerikan ve Japon firmalarının "riski dağıtmak veya ticari engelleri aşmak için Topluluk'taki ortaklarıyla işbirliği yapma" arzularını yansıttığını belirtmektedir.

Kaynak: International Management

İlaç Dış Ticaretimiz

24 Ocak 1980 tarihinde alınan ekonomik kararlar çerçevesinde uygulanmaya başlanan ihracatı teşvik tedbirlerinin olumlu etkisi ilaç sanayiine de önemli ölçüde yansdı. 1970-1980 yılları arasında toplam ihracatımız 4 milyon doları aşamazken, alınan tedbirler sonucu 1987 yılında 1980'e oranla yüzde 654 artarak 31 milyon dolara ulaştı.

Alınan ekonomik tedbirlerin yanısıra, uluslararası standartlarda üretimi güvence altına alan İyi Üretim Uygulamalarının (GMP) 1 Kasım 1984 tarihinde ülke çapında resmen yürürlüğe girmesi sonucu, dış ülkelerde bu sektöre karşı güvenin de artması bu sürekli gelişmeye büyük ölçüde yardımcı oldu.

Ayrıca yurt dışında Türk İlaç Sanayi ürünlerine olan talebin giderek artması, ilaç sanayinin dış ticaretindeki dengeye de yansdı. Sektörün, ihracatın ithalatı karşılama oranı 1984'de % 7.6 iken, bu rakam

İLAÇ İHRACATI

YILLAR	HAMMADDE İHRACATI \$	MAMUL İLAÇ İHRACATI \$	TOPLAM (%)
1980	2.117.705.	1.982.270	4.099.975
1981	3.194.832	3.684.234	6.879.066
1982	4.525.794	11.410.218	15.936.012
1983	5.311.136	7.539.638	12.850.774
1984	8.196.889	1.399.274	9.596.163
1985	10.412.722	2.765.385	13.178.107
1986	15.829.530	4.281.060	20.110.590
1987	26.190.613	4.742.257	30.932.870

İLAÇ İTHALATI

YILLAR	HAMMADDE İHRACATI \$	MAMUL İLAÇ İHRACATI \$	TOPLAM (%)
1980	90.700.000	1.846.836	92.546.836
1981	111.900.000	1.548.741	113.448.741
1982	92.486.399	1.688.234	94.174.633
1983	102.600.000	5.125.000	107.725.000
1984	120.941.518	2.743.813	123.685.331
1985	136.672.992	12.422.247	149.095.239
1986	170.816.439	16.364.037	187.180.476
1987	218.919.934	35.465.055	254.384.989

1987 yılında % 12.1'e ulaştı. 1988 yılı içinde Sovyetler Birliği ile yapılan 20 milyon dolarlık ilaç ihracat bağlantısı sonucu bu oranın 1988 yılı için yüzde 20'ye ulaşacağı, toplam ihracatın da 50 milyon doların üstünde gerçekleşeceği tahmin ediliyor.

İlaç sanayiinin ithalatında ise en fazla ödeme hammadde için yapılmaktadır. Hammadde ithalatı için ödenen döviz; bu hammadde ile üretilen ilacın, ithal edilmesi halinde ödenecek dövize oranla çok daha düşük düzeyde kalıyor. Mamul ilaç ithalatının önemli bir kısmını ise ülkemizde üretilmesi çok büyük yatırımlar gerektiren kanser ilaç ithalatı, yurtiçi ihtiyacın sadece değer olarak yüzde 3.5'ini, kutu adedi olarak ise yüzde 2,2'sini oluşturuyor.

Ayrıca 55 milyon kişilik nüfusun tüm ilaç gereksinimini karşılayan ilaç sanayiinin 1987 yılında 254 milyon dolar tutan toplam ithalatının, genel ithalat içindeki payı sadece yüzde 1,7'dir.

1985-88 döneminde Türkiye'nin ilaç ihraç ettiği ülkelerin başında İran, Irak, B.Almanya, K.Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Fransa gelmektedir.

Kaynak: İlaç ve Kimya Endüstrisi İşverenleri Sendikası

Çin'de Liberal Reform

30 senedir ilk defa kominizmin iki büyük ülkesi aynı paralelde reform çalışmalarında bulunmaktadır. Fakat Gorbachev ile Deng Xiaoping'in içinde bulunduğu durumlar çok farklıdır. Birincisi halen önündeki engelleri kaldırmaya çalışırken, ikincisi 10 seneden beri reform çalışmalarını yürütmektedir. Çin'de uygulanan program gayet basittir.: Ekonomiyi modernize ederek ülkenin dünyada belli bir yer almasını sağlamak. Bu basit ama bazı riskleri olan programdı. Çünkü güçlü ve yerinde yapılan ekonomik reformlar iktidarın çeşitli konulardaki görüşleri ve gücün dağılımı üzerinde bazı etkiler doğurabilirdi. Bugüne kadar komünist dünyada girilen reformlar bu tehlikeyi yoketmek için sınırlı tutulmuştur. Ancak, Çin'de yapılan reformlar devam etmektedir ve giderek yaygınlaşmaktadır.

Gorbachev'den farklı olan Deng, totaliter bünyeyi teşkil eden komünizmi iktidara getiren yöneticilerin çekirdeğini teşkil etmektedir.

Deng'in yaptığı bu yapıyı yıkmadan ekonomiyi modernize etmektir. Maoizmin aşırılıklarını yürürlükten kaldırmakla yetinmemiş, sosyalist bir eşitlik sağlayarak, tarımı özelleştirmiş ve ülkeyi yabancılara açmıştır. Bunları yaparken 1983 yılının yaz aylarında karşılaştığı muhafazakarlara sert eleştirilerine de karşı çıkarak seçilmiş bölgelerde yapılan reformları ülke çapında genelleştirmiştir: Endüstriyel sistemde merkezîyetçilikten uzaklaşma, planlamada yumuşama, özel sektöre izin, sorumluluk duygusunun yaygınlaştırılması, dışarıya yönelik kültürel, ticari, mali ilişkilerin artışı sağlayacak nitelikte mekanizmaların yürürlüğe konulması...

Reformlarda amaç hukuki yapıyı ve politikayı bir çıkmaza sokmak değil, her ikisinde de değişiklikler yapmaktır.

"Çin sosyalizmin ilk çağlarını yaşamaktadır." Ekonomik hayat sadece hükümet tarafından yönetilmekte ve alınan tedbirler giderek çoğalmaktadır: Özel mülkiyetin

garanti edilmesi, miras kanunu, faaliyetlerine göre şirketlere izin verilmesi, örgüt kadroları içinde yer alan haber bültenlerinde yenilikleri tanıtıcı bildirilere izin verilmesi gibi.

İlk bakışta totaliteler rejiminin bir anarşi havası içinde olduğu sanılmaktadır. Ancak esas önemli olan nokta Çin'de politik ve ekonomik hayatın uzun vadede reformcu bir çalışma içinde olduğudur. Bu noktadan hareketle Çin'in totaliter rejimden uzaklaşacağı söylenemez. Çin'deki rejim inkar edilemez bir biçimde totaliterdir.

Girişilen büyük değişiklikler politik ağırlıklı ve rejimin dayanağı iki temel monopolü yok edememiştir. Bunlar iktidarın monopolü ve iktidarın kabul ettiği gerçekler monopolüdür. Bu iki monopol sadece daha uyumlu ve daha belli belirsiz bir şekilde sunulmaktadır.

Çinli yöneticiler bazı küçük görevleri komünist olmayanlara devretmektedir. Aynı şekilde 30 binden fazla genç Çin'li yabancı üniversitelerde eğitim görmektedirler ve kapitalizmin çeşitli yönleri ile karşı karşıyadırlar. Ancak bu, Çin için fazla bir önem taşımamaktadır.

Diğer üçüncü monopol ise şiddet monopolidür. Güvenlik sağlanması için tedbirler Çin devlet mekanizmasının en etkili araçlarından biridir.

Son yıllarda kaydedilen ilerleme geniş ölçüde ticari ilişkilerin gelişmesine, mali ve teknolojik açıdan dışa açılmaya bağlıdır. Tam bir totaliter rejime geri dönme, Çin'i cazip gösterme çabalarının sonu olur ve ekonomik hayat dramatik bir şekilde çöküşe uğrar. Ayrıca 10 yıldan buyana sağlanan ekonomik ilerlemeler sosyal ve psikolojik açıdan önemli etkiler doğurmuştur. Köylünün bir kısmı zenginleşirken, kırsal kesimde yaşayanlar alışık oldukları alanlarda faaliyet sahibi olmuşlardır.

Gelişmekte o kadar ileri gitmiştir ki, komünist disiplinlere geriye dönüş tarımsal ekonomide önemli bir geri adım oluşturacaktır. Artık Komünist Parti'nin de geriye dönüş yapmakta bir menfaati yoktur. Aksine, Komünist Parti ve çalışanların yakınları, dostları yabancı firmalardan komisyon sağlamakta, yeni şirketler kurmakta ve önemli mevkilerde görev almaktadırlar. Bu nedenle gücünün dayanağı olan rejimin